

„A felvételekkel továbbra is élményt adhatnak a közönségnek”

Várbiró Judit a partitúra ismeretéről, korszerű technikákról, a pillanat megőrzéséről

Mióta bezártak a koncerttermek, még inkább felértékelődtek a felvételek, számos együttes teszi közzé a különböző internetes platformokon a korábbi produkcióit. Arról, hogy mitől lesz jó egy hangversenyfelvétel, hogyan lehet a képernyőn keresztül is átadni az élő előadás varázsát, s hogy a hazai zenekarok mennyire figyelnek arra, hogy rendszeresen rögzítsék az előadásait, Várbiró Judit szerkesztővel beszélgettünk. Arról is szót ejtettünk, hogy az NKA Zeneművészet Kollégiumának vezetőjeként miként látja, a pályázati kiírások mennyire reagálnak a mostani helyzetre.

■ *Sok éven keresztül vezette a Magyar Televízió egykori zenei osztályát, 2008 óta a Műpa Stúdió szerkesztő-rendezője. Hogyan látja, mi kell egy jó minőségű koncertfelvételhez, hogyan lehet átadni a hangversenyélményt?*

– Először is érdemes áttekintenünk ennek a szakmának a kialakulását, amely messzire nyúlik vissza. A hangtovábbítás már 1893-ban elkezdődött, Puskás Tivadar Telefonhírmondójával. Koncerteket pedig 1925-től sugároztak ezen az eszközön, együttléve a Magyar Rádióval, a stúdióban olyan nagy művészek adtak hangversenyt, mint például Bartók Béla vagy Dohnányi Ernő. A televízió 1957-ben kezdett el sugározni, s már a hatvanas években szerepeltek élő koncertközvetítések is a műsorban, igaz, eleinte fekete-fehérben. Ez a szakma azóta folyamatosan gyarapszik, fejlődik. Három-négy kamerás közvetítő kocsikkal kezdődött, s az eltelt évtizedekben a technikai eszközök ugyancsak komoly átalakuláson mentek keresztül. Az utóbbi években sokan kezdték el rendszeresen sugározni az előadásait, elsőként az operaházak, e téren élen járt például a New York-i MET. Most, a válsághelyzetben azt látjuk, hogy akinek akadnak felvételei, ezekkel a közvetítésekkel továbbra is meg tudja őrizni a közönségét, s el tudja látni zenei élményekkel. Ilyenkor derül ki az is, milyen sokat ér egy jó felvétel. A jó felvételhez pedig felkészült szakemberekre van szükség. A rendezőnek a partitúrát ugyanolyan pontosan kell ismernie, mint magának a karmesternek. Ezt egyszer Lehel György állapította meg, amikor látta, hogyan veszünk fel egy művet a stúdióban. Ha ugyanis nem jelöli ki pontosan, hogy mikor mit kell mutatnia a kamerának, akkor a nézők nem tudnak együtt lélegezni a zene folyamatával.

■ *Más arcát mutatja a képernyőn keresztül egy zenemű, mintha az ember koncerthallgatóként ülne a hangversenyteremben...*

– Így igaz, hiszen egyes részleteket fel lehet erősíteni, s rá lehet irányítani egy-egy zenekari szólóra, egy-egy frázisra a figyelmet. Hatás szempontjából is fel lehet

építeni egy darabot, láttatni az intímabb pillanatokot, megmutatni hogyan fejlődik a kompozíció a beteljesedésig, sőt néhány szép összegző képpel még erősebbé lehet tenni az élményt. A képnek együtt kell haladnia a zenével. Szerencsére a Műpában vagy a Zeneakadémián egyaránt szakavatott rendezők dolgoznak.

■ *Bárhol lehet már jó felvételeket készíteni?*

– Ez drága műfaj, nagyon lényeges a korszerű hang-és videotechnika. A Műpa már 2013-ban komoly beruházással átállt a HD minőségre, s azóta teljesen élvonalbeli technikával dolgozik. A Zeneakadémia stúdiója ugyancsak kiváló. A Műpában havonta 8-15 felvétel születik, a saját előadásaink zömét felvesszük, aztán gondozzuk is ezeket az anyagokat. A MTVA részére már 2012-től készítjük a MűpaArt Classic-sorozatot, így a tévénézőkhöz is eljutnak ezek a produkciók. A Műpában esténként 1300-an ülhetnek a nézőtéren, a Zeneakadémián 900 hely van. A televízióban vagy a webcast közvetítések révén ez a szám megsokszorozódik. Csodálatos hangversenyek hangzanak fel, ezért is fontos, hogy ezeknek az előadásoknak maradjon nyomuk, hogy még többen átélhessék az akkor és ott születő élményt. Emellett lényeges az is, hogy archívumot építsünk. Elképesztő kincs, ami erről a korszakról zenei lenyomatként megmarad. A Műpában az archívum már 15 esztendeje gyarapodik, óriási művészek felvételeit gyűjtöttük össze. Most, a vészhelyzet alatt, a Műpa a honlapján hetente közread régebbi koncerteket, olyan hangversenyeket, amelyeket a televízióban még nem láthattak az érdeklődők. Ez olyan kínálatot jelent a közönségnek, hogy legalább a képernyő előtt ülve azt érezheti, továbbra is részese marad a Műpa-élménynek, s várja, hogy mielőbb visszatérhessen... Ez csodálatos misszió most. Arról nem is beszélve, hogy a különböző platformokon megjelenő közvetítésekbe olyanok is beleszólnak, akik egyébként nem váltanának jegyet egy koncertterembe, de a neten látva rádöbbenek, hogy érdemes ezekbe az előadásokba máskor is belehallgatni,

sőt akár el is mennek majd egy-egy hangversenyre... Talán így is újabb közönséget nyerhetünk meg a komolyzenének. Ráadásul így a felvétel a világ bármely pontjára eljuthat. Sokszor több visszajelzés érkezik egy-egy közvetítés után külföldről, mint az itthoni publikumtól. Egyébként most, hogy a hazai zenekarok is elérhetővé teszik a közönség számára a koncertjeiket, egyre több együttes mutatja be honlapján a Műpában született felvételeit.

■ *Korábban mennyire tartották fontosnak az együttesek, hogy felvételek szülessenek az előadásaikról?*

– Érdekes volt a kezdeti hozzáállásuk, ami persze az évek során változott. Eleinte többen nagyon tartózkodóak voltak, nem könnyen járultak hozzá a felvételek készítéséhez. De aztán egyre több társulat felismerte, hogy mennyire fontos, hogy az előadásaikat megörökítsék az utókor számára is. A Nemzeti Filharmonikusokkal például rendszeres a kapcsolatunk, szinte minden koncertjüket rögzítjük, sokszor élőben sugározzuk, így ők kiválóan archiváltak. A mostani helyzetben lényeges is ez a gyűjtemény, hiszen így jócskán van mit nyilvánosságra hozni. Sok együttes figyel arra, hogy az összes előadásukat rögzítsék, így az Orfeo Zenekar és Purcell Kórus valamennyi előadását Vashegyi György irányításával élőben sugározzuk.

■ *Gondolom, a mostani helyzetnek köszönhetően mindeki átértékeli majd a felvételek fontosságát.*

– Így van. Rájönnek, hogy mekkora kincs ez, hiszen amellett, hogy a közönséggel való kapcsolattartás most erre korlátozódik, megőrizzük a pódiumon születő, kivételes pillanatokat, ezáltal örök kulturális emlék marad. Én már a Magyar Televíziónál is tudatosan építet-

tem a korszak zenei életének dokumentálását, tudom az értékét, jelentőségét egy archívumnak, melyben ott sorakoznak a zenei élet nagy alkotói és előadói.

■ *Attól kár félni, hogy inkább ezt választja majd a publikum, és nem az élő előadásokat...*

– Azokat nem lehet pótolni. Sokat járok koncertekre, s azt látom, hogy minden zenekarnak van egy saját törzsközönsége, de van egy olyan mag is, amelynek tagjai estéről estére megtöltik a hangversenytermet. A felvételekkel azonban tudják tartani vészhelyzetben is a személyes kapcsolatot. Egyúttal gondolni kell azokra a vidéki, kultúrát szerető emberekre is, akik ritkán jutnak el egy fővárosi koncertterembe, a sugárzásnak, a felvételeknek köszönhetően viszont ők is a részesei lehetnek az élménynek. Hogy a közönség szereti ezt a műfajt, talán az is jelzi, hogy a Műpában először csak az Előadóteremben kezdték el vetíteni a MET-es előadásokat, de akkora volt iránta az érdeklődés, hogy mostanra a Fesztivál Színházat is megtöltik a nézők.

■ *Három éve az NKA Zeneművészet Kollégiumának tagja, egy éve a vezetője. Megszülettek már az idei pályázati kiírások, és mennyire reagálnak a most kialakult helyzetre?*

– Már több hete elkészültek a kiírások, természetesen ezek közül most néhányat a vészhelyzet miatt módosítottunk. A terveink szerint az új pályázatok között akad olyan, amely segítséget nyújt az oktatásban és abban is, hogy a művészek ebben a nehéz helyzetben továbbra is folytathassák működésüket, bevételekhez jussanak, boldoguljanak valahogyan a digitális platformokon. Hiszen nem tudjuk, hogy a mostani állapotok meddig tartanak...
R. Zs.

„Mindig kell kompromisszumokat kötni!”

Lakatos Péter, a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karának dékánja tovább árnyalta a felsőoktatás helyzetéről készülő körképet, amikor a debreceni sajtóságokról nyilatkozott. A Kar helyzete némileg szerencsésebb a máshol tapasztaltaknál, mivel az intézmény vezetése elfogadja és kompenzálja a deficités működést. Az utóbbi időben felmerült a könnyűzenei kurzusok tanrendbe emelésének kérése is, ami erősen foglalkoztatja és megosztja a zenei közvéleményt.

■ *Milyen feltételekkel került be az egykori Zeneművészeti Főiskola a Debreceni Egyetem karai közé?*

– Izgalmas új korszak kezdődött intézményünk életében, amikor csatlakoztunk a Debreceni Egyetem közösségéhez, majd hamarosan az Egyetem Zeneművészeti Karává válhattunk. A korábbi időszakban, a Zeneakadémia kihelyezett, vidéki tagozataként az ő szakmai és gazdasági fennhatóságuk alatt kicsit más volt az éle-

tünk. Nem kellett megmagyaráznunk, mit, miért tesszünk így vagy úgy, hiszen mindannyian jól ismertük a zenei felsőoktatás működését. Az új helyzetben meg kellett ismertetnünk és el kellett fogadtatnunk a zenei felsőoktatás különlegességét egy olyan környezetben, ahol erről semmit nem tudtak, nem értették, nem ismerték. Volt, hogy komoly, átfogó költségvetési ellenőrzést kaptunk a hiányaink következtében, melynek ered-